

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

k návrhu zákona o změně zákonů v souvislosti s přijetím zákona o finančním zajištění

A. OBECNÁ ČÁST

1. Důvod předložení

Tento zákon je doprovodným zákonem („technickou novelou“) k zákonu o finančním zajištění, který nahrazuje dosavadní úpravu finančního zajištění v části třetí hlavě první dílu šestém oddílu šestém zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění zákona č. 377/2005 Sb. a zákona č. 344/2007 Sb.

Zhodnocení platného právního stavu a odůvodnění hlavních principů navrhované právní úpravy

Předkládaný návrh zákona navazuje na návrh nového zákona o finančním zajištění, s nímž se zároveň předkládá k projednání. V souvislosti s přijetím nového zákona o finančním zajištění, který nahrazuje dosavadní úpravu finančního zajištění v části třetí hlavě první dílu šestém oddílu šestém zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a vytvořením nového normativního ohniska právní úpravy finančního zajištění je třeba novelizovat zákony, jichž se zákon o finančním zajištění věcně dotkne. V některých případech jde o novelizaci, která zohledňuje zrušení příslušné části obchodního zákoníku upravující finanční zajištění, v jiných se ruší ustanovení procesněprávního i hmotněprávního charakteru, řešící vztah jiných předpisů k institutu finančního zajištění a závěrečného vyrovnání podle zákona č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu.

Předkládaným návrhem zákona se mění tyto právní předpisy:

1. Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů,
2. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů,
3. Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů,
4. Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů,
5. Zákon č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, ve znění pozdějších předpisů,
6. Zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením, ve znění pozdějších předpisů,
7. Zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů,
8. Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů,
9. Zákon č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování, ve znění pozdějších předpisů,

10. Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů,
 11. Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů,
 12. Zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví, ve znění pozdějších předpisů.

Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s ústavním pořádkem České republiky

Navrhované řešení je v souladu s Ústavou založeným ústavním pořádkem České republiky, zejména čl. 4 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, jelikož se jedná o zákon, tedy obecně závazný právní předpis, kterým jediné mohou být ukládány povinnosti. Řešení je dále v souladu s ustanovením čl. 3 Listiny základních práv a svobod, protože ustanovení tohoto zákona nejsou diskriminační, čl. 2 odst. 3 Listiny základních práv a svobod a čl. 2 odst. 4 Ústavy, v souladu s kterými je ponecháno na vůli subjektů, zda a jakým způsobem si v mezích zákona upraví vztahy mezi sebou.

Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s mezinárodními smlouvami a slučitelnost s právními akty Evropských společenství

Návrh zákona respektuje požadavky vyhlášených mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána, a odpovídá principům, z nichž vychází Smlouva mezi Belgickým královstvím, Dánským královstvím, Spolkovou republikou Německo, Řeckou republikou, Španělským královstvím, Francouzskou republikou, Irskem, Italskou republikou, Lucemburským velkovévodstvím, Nizozemským královstvím, Rakouskou republikou, Portugalskou republikou, Finskou republikou, Švédským královstvím, Spojeným královstvím Velké Británie a Severního Irska (členskými státy Evropské unie) a Českou republikou, Estonskou republikou, Kyperskou republikou, Lotyšskou republikou, Litevskou republikou, Maďarskou republikou, Republikou Malta, Polskou republikou, Republikou Slovinsko, Slovenskou republikou o přistoupení České republiky, Estonské republiky, Kyperské republiky, Lotyšské republiky, Litevské republiky, Maďarské republiky, Republiky Malta, Polské republiky, Republiky Slovinsko a Slovenské republiky k Evropské unii, jak je publikováno sdělením Ministerstva zahraničních věcí ve Sbírce mezinárodních smluv pod č. 44/2004 Sb.m.s.

Zhodnocení současného stavu ve vztahu k rovnosti mužů a žen a dopady navrhovaného řešení ve vztahu k rovnosti mužů a žen

Návrh zákona se nedotýká rovnosti postavení mužů a žen.

Předpokládaný hospodářský a finanční dosah navrhované právní úpravy, nároky na státní rozpočet

Z navrhovaného zákona nevyplývají zvýšené nároky na státní rozpočet, protože z úpravy nevyplývají povinnosti ani opatření, jejichž zajištění by vyžadovalo vynaložení finančních prostředků.

Sociální dopady a dopady na životní prostředí

Navrhovaný zákon nemá sociální dopady, ani dopad na životní prostředí.

Posouzení vzniku oznamovací povinnosti dle právní úpravy postupu při poskytování informací v oblasti technických předpisů, technických dokumentů a technických norem

Navrhovaná právní úprava neobsahuje ustanovení, které by bylo svou povahou technickým předpisem ve smyslu nařízení vlády č. 339/2002 Sb., o postupech při poskytování informací v oblasti technických předpisů, technických dokumentů a technických norem, ve znění nařízení vlády č. 178/2004 Sb., neboť navrhovaný zákon neupravuje technické požadavky na výrobky nebo pravidla pro služby informační společnosti, ani zákaz výroby, dovozu, prodeje či používání určitého výrobku nebo zákaz poskytování nebo využívání určité služby nebo podnikání poskytovatele služeb, a tudíž nevznikla oznamovací povinnost v rozsahu působnosti tohoto nařízení.

Odůvodnění návrhu, aby Poslanecká sněmovna vyslovila s návrhem zákona souhlas již v prvním čtení.

Vzhledem ke lhůtě stanovené pro transpozici novelizační směrnice, která uplyne 30. prosince 2010, je nezbytné, aby zákon, který tuto transpozici zabezpečuje, byl ve smyslu § 90 odst. 2 zákona č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, ve znění pozdějších předpisů, přijat již v prvním čtení.

Důvodem pro žádost o schválení návrhu zákona v prvním čtení je jednak krátká lhůta, která je dána členským státním, a tedy i České republice, k zajištění transpozice novelizační směrnice, jednak skutečnost, že ve své podstatě vychází navrhovaná právní úprava ze stávající právní úpravy finančního zajištění a nejde tedy o novou úpravu tohoto institutu.

Projednání navrhovaného zákona a jeho schválení včas a řádně je urgentní, jinak České republice hrozí nesplnění jejích povinností plynoucích z členství v Evropské unii (a s tím spojené sankce). Včasná transpozice je žádoucí i vzhledem k nové úpravě závazků členských států, založené Lisabonskou smlouvou, umožňující Evropskému soudnímu dvoru postihnout neplnění závazků (netransponováním směrnice) členských států uložením pokuty v rámci jednoho řízení, bez stanovení dodatečné lhůty pro jejich splnění.

Mimo to, jak bylo uvedeno výše, hlavním cílem návrhu zákona je toliko účelná transpozice komunitárního práva s tím, že návrh zákona vychází ze stávající právní úpravy, které ve větší části odpovídá a pouze odstraňuje její legislativně-technické, terminologické a systematické nedostatky.

Včasná transpozice směrnice je nutná pro hladké plnění závazků České republiky, plynoucích ze smluv o přistoupení České republiky k Evropské unii.

B. ZVLÁŠTNÍ ČÁST

ČÁST PRVNÍ

(Změna zákona o mezinárodním právu soukromém a procesním)

K čl. I (§ 11e):

Ustanovení obsahuje klíčový hraniční ukazatel pro zjištění rozhodného práva. Jedná se o novelizaci ustanovení současného § 11e, reflektující vládou schválenou úpravu nového zákona o mezinárodním právu soukromém a procesním (ZMPS), jenž měl následovat nový občanský zákoník (usnesení vlády ze dne 27. dubna 2009 č. 512) a v němž byla kolizní ustanovení týkající se finančního zajištění zpřesněna. Jako základní kolizní norma pro finanční zajištění je stanoveno právo státu, v němž je vedena evidence investičních nástrojů poskytnutých jako finanční kolaterál. Věcně jde tedy o přejmutí dosavadního ustanovení § 11e uvedeného zákona, které je formulačně zlepšeno. Vymezení pojmu finančního kolaterálu je upraveno v zákoně o finančním zajištění, a dopadá také na zaknihované cenné papíry i imobilizované cenné papíry.

Tímto ustanovením není dotknut obligační statut závazkově právního vztahu mezi poskytovatelem a příjemcem finančního kolaterálu a pro smluvní vztah z finančního zajištění si mohou strany dohodnout i jiné rozhodné právo, než je právo státu, v němž je vedena tato evidence.

ČÁST DRUHÁ

(Změna občanského soudního řádu)

K bodu 1 [§ 9 odst. 3 písm. p]):

Upřesňuje se věcná příslušnost soudu pro rozhodování sporů z finančního zajištění. Funkčně příslušný je krajský soud, který ve věcech finančního zajištění rozhoduje jako soud prvního stupně.

K bodu 2 (§ 317 odst. 3):

Jde o technickou novelizaci zákona s ohledem na to, že materiálně je úprava vyloučení účinků výkonu rozhodnutí podle občanského soudního řádu promítnuta do zákona o finančním zajištění, který ponovu představuje ohnisko pro vyloučení účinků některých zákonů.

ČÁST TŘETÍ

(Změna obchodního zákoníku)

K bodům 1 a 2 (§ 161b odst. 1 a 3 a § 161g odst.1)

Doplňuje se ustanovení, které má zabránit střetu úpravy finančního zajištění a zákazu nabývání vlastních akcií a je tak umožněno nabývání vlastních akcií z titulu realizace finančního zajištění.

K bodu 3 [§ 261 odst. 3 písm. h)]

Jde o technickou novelizaci zohledňující zrušení dílu šestého hlavy první části třetí (§ 323a až § 323f) obchodního zákoníku.

K bodu 4 [§ 323a až 323f]

Zrušují se ustanovení obchodního zákoníku, které dosud obsahovaly úpravu finančního zajištění.

ČÁST ČTVRTÁ**(Změna zákona o bankách)****K čl. IV (§ 29 odst. 3):**

Jde o technickou novelizaci zákona s ohledem na to, že materiálně se ohnisko vyloučení účinků pozastavení nakládání vkladatelů s jejich vklady v bance přesouvá v případě finančního kolaterálu do zákona o finančním zajištění a v případě závěrečného vyrovnání do zákona o podnikání na kapitálovém trhu, proto dochází k vypuštění tohoto ustanovení ze zákona o bankách.

ČÁST PÁTÁ**(Změna zákona o cenných papírech)****K čl. V (§ 39 odst. 2):**

Jde o legislativně technickou úpravu zrušující odkaz na ustanovení § 56 odst. 8, které bylo zrušeno již v minulosti a současně je umožněno opětovné zastavení cenného papíru za podmíněk, které stanoví zvláštní zákon (zákon o finančním zajištění).

ČÁST ŠESTÁ**(Změna zákona o penzijním připojištění se státním příspěvkem)****K čl. VI (§ 43 odst. 3):**

Jde o technickou novelizaci zákona s ohledem na to, že materiálně je úprava vyloučení účinků uložení sankcí penzijnímu fondu promítnuta do zákona o finančním zajištění, který ponovu představuje ohnisko pro vyloučení účinků některých zákonů.

ČÁST SEDMÁ**(Změna zákona o spořitelních a úvěrních družstvech)****K bodu 1 (§ 3 odst. 3):**

Jde o technickou novelizaci zákona a doplňuje se odkaz na zákon o finančním zajištění.

K bodu 2 (§ 28 odst. 3):

Jde o technickou novelizaci zákona s ohledem na to, že materiálně je úprava vyloučení účinků uložení opatření spořitelnímu a úvěrovému družstvu promítnuta do zákona o finančním zajištění, který ponovu představuje ohnisko pro vyloučení účinků některých zákonů.

ČÁST OSMÁ**(Změna exekučního řádu)****K čl. VIII (§ 67):**

Jde o technickou novelizaci zákona s ohledem na to, že materiálně je úprava vyloučení účinků zahrnutí cenných papírů do výroku exekučního příkazu promítnuta do zákona o finančním zajištění, který ponovu představuje ohnisko pro vyloučení účinků některých zákonů.

ČÁST DEVÁTÁ

(Změna zákona o kolektivním investování)

K čl. IX [§ 109 odst. 7, § 125 odst. 1 písm. b) a § 139 písm. j)]:

Jde o technickou novelizaci zákona s ohledem na to, že materiálně je úprava vyloučení účinků zákona o kolektivním investování promítnuta do zákona o finančním zajištění, který ponovu představuje ohnisko pro vyloučení účinků některých zákonů.

ČÁST DESÁTÁ

(Změna zákona o podnikání na kapitálovém trhu)

K bodu 1 (§ 104 odst. 1):

Do úpravy obligatorního obsahu provozního řádu centrálního depozitáře je doplněno ustanovení, které má umožnit realizaci ustanovení zákona o finančním zajištění, pokud jde o zástavní právo k zaknihovaným cenným papírům. V současnosti je z technického hlediska problematické evidovat zánik a opětovný vznik zástavního práva k zaknihovaným cenným papírům na majetkovém účtu poskytovatele. K tomuto má dojít v případě finančního kolaterálu, s nímž je příjemci umožněno nakládat, dle zákona o finančním zajištění, ale i dle stávající úpravy obchodního zákoníku. Centrální depozitář tak musí ve svém provozním řádu upravit způsob vedení zvláštních účtů, na které budou převedeny pouze cenné papíry zastavené v rámci finančního zajištění, přičemž zástavní právo bude váznout na účtu jako takovém a „automaticky se tedy obnoví“ i vůči cenným papírům, nahrazujícím finanční kolaterál použitý příjemcem finančního kolaterálu. Způsob předávání příkazů k provedení změn na těchto účtech by měl být upraven tak, aby bylo možno pozastavit výkon práva vlastníka nakládat s veškerými cennými papíry evidovanými na tomto účtu jedním příkazem a současně bylo, v případě, že je to ve smlouvě, již se sjednává finanční zajištění, umožněno s nimi nakládat příjemci finančního kolaterálu. Na zajištění výše uvedených povinností se centrálnímu depozitáři stanovuje lhůta do 30. června 2011, která koresponduje s požadavky evropského zákonodárce, od kdy musí být nová úprava finančního zajištění v členských státech aplikovatelná.

K bodu 2 (§ 127d odst. 1):

Jedná se o zpřesnění ustanovení zákona za účelem vydání zmocňovacího předpisu.

K bodu 3 (§ 197):

K odst.1 a 2:

Legislativně technická změna, která pro zjednodušení současného stavu formálně určuje pojem „závěrečné vyrovnání“, tak aby mohl být užíván v tomto smyslu celým právním řádem, který v současnosti užívá pojmu „závěrečné vyrovnání podle zvláštního právního předpisu upravujícího podnikání na kapitálovém trhu“. Pohledávkami, které mohou být zajištěny finančním zajištěním se rozumí pohledávky z obchodů, jejichž předmětem jsou peněžní prostředky, investiční nástroje nebo komodity. Doplňuje se odkaz na zákon o finančním zajištění.

Závěrečné vyrovnání je uznáno na úrovni práva EU, a to netoliko směrnicí 2002/47/ES o dohodách o finančním zajištění (Recital 5). Dále také směrnicí 2001/24/ES o reorganizaci a likvidaci úvěrových institucí, přijatou před směrnicí o dohodách o finančním zajištění (čl. 25), a směrnicí 2006/48/ES o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o jejím výkonu (Příloha III, část 7), která se týká kapitálové přiměřenosti.

Závěrečné vyrovnání hraje významnou roli při snižování systémového rizika na finančním trhu. Tím, že snižuje úvěrové riziko plynoucí z nesplnění závazku protistranou, pomáhá chránit účastníky trhu před dominovým efektem způsobeným pádem finanční instituce. Skutečnost, že závěrečné vyrovnání snižuje riziko, je potvrzena i pravidly pro kapitálové požadavky, které umožňují stanovit požadavky proti čisté úvěrové angažovanosti, nikoli proti hrubé. Účastníkům trhu v zemích uznávajících závěrečné vyrovnání to při jednání s mezinárodními finančními institucemi poskytuje významnou konkurenční výhodu oproti účastníkům finančního trhu ve státech, jež závěrečné vyrovnání v tomto směru neuznávají.

K odst. 3:

Vzhledem ke zrušení ustanovení o vyloučení účinků zavedení nucené správy a uložení obdobných opatření omezujících oprávnění nakládat s majetkem či provádět určité činnosti, v sektorových předpisech bylo obecné ustanovení řešící tuto problematiku začleněno přímo do úpravy závěrečného vyrovnání v zákoně o podnikání na kapitálovém trhu. Ustanovení tak tvoří určité ohnisko právní úpravy v tomto směru, obdobně jako navrhované ustanovení § 16 odst. 1 zákona o finančním zajištění v případě finančního zajištění, a zamezuje tak opominutím, jejichž riziko hrozilo při dílčí úpravě vyloučení účinků zavedení nucené správy či uložení těchto opatření v jednotlivých sektorových předpisech.

Správním orgánem se rozumí orgán moci výkonné, orgán územních samosprávných celků nebo jiný orgán, právnická či fyzická osoba, pokud vykonává působnost v oblasti veřejné správy (§ 1 odst. 1 správního řádu). Nelze sem proto řadit např. opatření státního zástupce přijatá v rámci přípravného řízení dle trestního řádu.

Jiným úkonem či opatřením správního orgánu či soudu je třeba rozumět zejména opatření České národní banky týkající se penzijních fondů dle ustanovení § 43 odst. 1 zákona o penzijním připojištění se státním příspěvkem nebo opatření týkající se družstevních záložen dle ustanovení § 28 odst. 1 písm. a) až c) o spořitelních a úvěrních družstvech.

Vyloučení účinků těchto opatření na možnost provést závěrečné vyrovnání ovšem neznamená, že by byla jakkoli dotčena účinnost tohoto opatření jako takového na další obchodování či jinou činnost subjektů, jimž bylo uloženo. Možnost provést závěrečné vyrovnání se týká pouze pohledávek a závazků z obchodů, které byly uskutečněny před omezením nebo zákazem takové činnosti. I po uložení tohoto opatření je sice chráněn výkon práv a povinností ze závěrečného vyrovnání, ovšem z ustanovení nelze dovozovat možnost nadále provádět tímto opatřením zakázané či omezené činnosti; pohledávky, které by mohly být předmětem závěrečného vyrovnání, tak nebudou moci vůbec vzniknout.

K odst. 4:

Úprava vztahu závěrečného vyrovnání a insolvenčního řízení je z důvodu vyšší ochrany a právní jistoty účastníků ponechána, obdobně jako v případě finančního zajištění, insolvenčnímu zákonu.

ČÁST JEDENÁCTÁ

(Změna insolvenčního zákona)

K bodu 1 (§ 366 odst. 1):

Doplňuje se ustanovení, které zajišťuje právní závaznost sjednaného finančního zajištění v případě, že bylo sjednáno nebo vzniklo v den zahájení insolvenčního řízení. Takto sjednané finanční zajištění je účinné i vůči třetím osobám, pokud tyto osoby byly v dobré víře a o zahájení insolvenčního řízení nevěděly nebo nemohly vědět.

K bodu 2 (§ 366 odst. 3):

Toto ustanovení zajišťuje použitelnost ustanovení insolvenčního zákona o neplatnosti (§ 231 až 234) a neúčinnosti právních úkonů (§ 235 až 240, § 242 a § 243) i v případech, kdy se ustanovení insolvenčního zákona jinak nepoužijí (zákon o finančním zajištění). V souladu se zachováním rovnováhy mezi efektivitou trhu a bezpečností smluvních stran se zajišťuje ochrana před jednáním, které by mělo za následek úmyslné poškozování věřitelů. Vyloučení účinků insolvenčního zákona se umožňuje i v případě, že finanční zajištění bylo sjednáno nebo vzniklo v tentýž den, ovšem až potom, co bylo zahájeno insolvenční řízení. Touto podmínkou je absence oznámení této skutečnosti příjemci resp. nemožnost se o ní dozvědět.

ČÁST DVANÁCTÁ

(Změna zákona o pojišťovnictví)

K čl. XIII (§ 99 odst. 5 a § 112 odst. 3):

Jde o technickou novelizaci zákona s ohledem na to, že materiálně je úprava vyloučení účinků zavedení nucené správy dle zákona o pojišťovnictví promítnuta do zákona o finančním zajištění, který ponovu představuje ohnisko pro vyloučení účinků některých zákonů.

ČÁST TŘINÁCTÁ

ÚČINNOST

Účinnost změnového zákona je, vzhledem k logické souvislosti, stanovena ke stejnému dni, kdy by měl nabýt účinnosti nový zákon o finančním zajištění. S ohledem na implementační lhůtu, která uplyne dne 30. prosince 2010, se stanoví den nabytí účinnosti tak, aby Česká republika své povinnosti včasné transpozice co nejdříve dostála.